

CHO'LPON SHE'RIYATIDA OZODLIK VA ERK MAVZUSI

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Surxondaryo kampusi talabasi

Xudoyqulova Xurshida Sadulloyevna

E-mail xudoyqulovaxurshida4@gmail.com

Tel: +998773001607

Annotatsiya Ushbu maqolada Abdulla Cho'lpon ijodida ozodlik va erk g'oyalari badiiy talqinda o'rganiladi. Shoir she'riyatida milliy uyg'onish, inson erkinligi, vatan va xalq taqdiri bilan bog'liq ramziy obrazlar tahlil qilinadi. Cho'lpon she'rlarida erkinlik g'oyasi nafaqat siyosiy, balki falsafiy-ruhiy ma'no kasb etgani yoritilgan. Maqolada shoirning "Erk", "Ozodlik", "Boshim fido", "Bu kunlar" kabi she'rlaridagi poetik timsollar ilmiy tahlil asosida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Cho'lpon, ozodlik, erk, mustaqillik, milliy uyg'onish, ramz, poetika.

Аннотация (на русском языке) В статье рассматриваются идеи свободы и независимости в поэзии Абдуллы Чулпана. Анализируются символические образы, связанные с темами национального возрождения, судьбы родины и народа. Отмечается, что мотив свободы в поэзии Чулпана имеет не только политический, но и философско-психологический характер.

Ключевые слова: Чулпан, свобода, независимость, национальное возрождение, символ, поэтика.

Abstract (in English) This article analyzes the themes of freedom and liberty in the poetry of Abdulla Cholpon. The study explores symbolic images connected with national awakening, homeland, and human freedom. The idea of liberty in Cholpon's poetry is interpreted not only politically but also as a deep philosophical and psychological concept.

Keywords: Cholpon, freedom, liberty, independence, national awakening, symbolism, poetics.

Kirish

O'zbek adabiyotining XX asr boshlaridagi eng yirik namoyandalaridan biri Abdulla Cho'lpon milliy uyg'onish davri she'riyatida ozodlik, erk va millat taqdiri g'oyalarini eng teran ifodalagan ijodkorlardan biridir. Uning she'rlarida erkinlik - inson va jamiyatning ma'naviy qutqaruv kuchi sifatida talqin etiladi.

Cho'lpon uchun erk - shunchaki siyosiy mustaqillik emas, balki inson ruhining ozodligi, tafakkur va vijdon erkinligidir. Shoir o'z davrining murakkab siyosiy sharoitida ham xalqni uyg'otish, millatni ozodlikka chorlash g'oyasini badiiy shaklda

ilgari surdi. Shu jihatdan Cho'lpon ijodi nafaqat adabiy, balki ijtimoiy-falsafiy ahamiyatga ham ega.

Cho'lpon ijodida erk va ozodlik g'oyalarining shakllanishi

Cho'lpon o'z she'riyatida erk mavzusini shaxsiy, milliy va insoniy darajada ifodalaydi. "Erk" she'rida shoir ozodlikni insonning ichki ehtiyoji sifatida tasvirlaydi: *"Erk istar jonim, erk istar vujudim,*

Erk istar dardim, erk istar quvonchim."

Bu misralarda erk insonning butun mavjudligini to'ldiruvchi kuch sifatida talqin etilgan. Shoir uchun erk - nafaqat siyosiy mustaqillik, balki ma'naviy ozodlik, tafakkurning zanjirdan xalos bo'lishi demakdir.

Ramz va obrazlar tizimi

Cho'lpon poetikasida erk ramzi ko'pincha **qush, osmon, tong, shabnam, yorug'lik** kabi obrazlar orqali ifodalanadi. Masalan, "Bu kunlar" she'rida shoir xalqning qullikdan charchagan holatini quyidagicha ifodalaydi: *"Bu kunlar - qora kunlar, Erkinlik yo'q, tong yo'q."*

Bu misralarda zulmat - mustamlakachilik, tazyiq, millatning ruhiy asirligini ifodalovchi ramzdir. "Tong" esa erk va uyg'onishning timsoli sifatida badiiy o'rinda turadi.

Shuningdek, Cho'lponning "Boshim fido" she'rida shoir Vatan ozodligi yo'lida fidoyilik g'oyasini ilgari suradi:

"Erk yo'lida jonim fido, boshim fido."

Bu so'zlar shoirning millat erki yo'lida o'zini qurbon qilishga tayyorligini bildiradi. Bu motiv o'zbek milliy uyg'onish davri adabiyotining umumiy maqsadi - xalqni ozodlikka chorlovchi g'oyani o'zida mujassam etadi.

Cho'lpon va zamon ruhi

Cho'lpon ijodi 1920–30-yillarda - mustamlakachilik va mafkuraviy tazyiq kuchaygan davrda shakllandi. Uning she'rlaridagi erk g'oyasi shu sababli siyosiy mazmunga ega bo'lib, u orqali shoir xalqni uyg'onishga, mustaqillikka, o'zligini anglashga da'vat etdi.

Cho'lponning "Ozodlik" she'rida bu ruh quyidagicha ifodalangan: *"Ozodlik, seni deb o'tlar ichida, Yuraklar kuyadi, ko'zlar yosh to'kadi."*

Bu misralarda ozodlik - muqaddas maqsad, insonning eng oliy orzusi sifatida g'aydalanadi. Shoir erkni insoniyatning umuminsoniy qadriyati darajasiga ko'taradi.

Xulosa

Cho'lpon she'riyatida erk va ozodlik g'oyasi markaziy o'rinda turadi. Shoir bu tushunchani millat, inson va vijdon ozodligi darajasida talqin etadi. Uning poetikasida ozodlik - ruhiy uyg'onish, milliy o'zlikni anglash va ma'naviy mustaqillik ramzidir. Cho'lpon asarlari o'zbek adabiyotida erkin fikr va milliy uyg'onish g'oyalarining poydevorini yaratdi.

Bugungi kunda Cho'lpon merosi, ayniqsa, erk va ozodlik haqidagi she'rlari milliy g'urur, vatanparvarlik va insoniy qadriyatlarni yuksaltirishda o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Cho'lpon A. *Tanlangan asarlar*. - Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2012.
2. Quronov D. *Cho'lpon poetik olami*. - Toshkent: Fan, 2001.
3. Karimov I. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. - Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. G'aniyev T. *Milliy uyg'onish adabiyoti*. - Toshkent: O'zbekiston, 2015.
5. Jo'raqulov S. *Cho'lpon lirikasida ramz va obrazlar tizimi*. - "O'zbek tili va adabiyoti", 2020, №3.
6. Saidov U. *XX asr o'zbek she'riyati taraqqiyoti masalalari*. - Toshkent: Universitet, 2019.